

INGLIZ TILI DARSLARIDA MAQSADLI MASHQLAR ORQALI TALABALARNING NUTQ VA TIL MALAKALARINI OSHIRISH

Alieva Dilafruz Muxtarovna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya:

Ushbu ilmiy maqola ingliz tili darslarida o'quvchilarning nutq va til kompetensiyalarini yaxshilash uchun maxsus mashqlarni birlashtirishning ahamiyatini ochib beradi. Samarali muloqot qobiliyatlari bugungi globallashtirilgan dunyoda muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'qituvchilar talabalarning lingvistik qobiliyatlarini oshirish uchun innovatsion strategiyalarni qo'llash zarurligini ta'kidlaydi. Nutq va til ko'nikmalarini rivojlantirish uchun mo'ljallangan mashqlarni birlashtirish orqali o'qituvchilar o'quvchilar o'rtasida samarali muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradigan qulay o'quv muhitini yaratishi mumkin. Ushbu maqola ingliz tili darslarida o'quvchilarning nutq va til malakalarini oshirishga yordam berish uchun o'qituvchilar amalga oshirishi mumkin bo'lgan turli mashqlar va metodikalarni o'rganadi.

Kirish:

Samarali muloqot hayotning turli jabhalarida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan asosiy mahoratdir. Ta'lim muassasalarida, xususan, ingliz tili kabi ikkinchi tilni o'rganishda nutq va tilni bilish akademik yutuqlar va ijtimoiy o'zaro munosabatlarda muhim rol o'ynaydi. Fikrlarni aniq ifodalash, murakkab fikrlarni anglash, mazmunli suhbatlar o'tkazish qobiliyati pedagoglar o'quvchilarda rivojlantirishga intiladigan til kompetensiyalarining asosiy tarkibiy qismidir. Ushbu maqola ingliz tili darslarida talabalarning nutq va til kompetensiyalarini oshirishda maqsadli mashqlarning ahamiyatini ko'rsatishga qaratilgan.

Nutq va til kompetensiyalarining ahamiyati:

Nutq va til qobiliyatlari akademik muvaffaqiyat, kasbiy o'sish va ijtimoiy integratsiya uchun asosdir. Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'rganish kontekstida kuchli muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish talabalarning umumiy til bilimlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Samarali muloqot tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, tushunishni kuchaytiradi va madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi. Talabalar nutq va til qobiliyatlarini rivojlantirish orqali fikrlarni izchil ifodalashlari, mazmunli muloqotga kirishishlari va turli lingvistik kontekstlarda osongina harakat qilishlari mumkin.

Nutq va til qobiliyatlarini rivojlantirish uchun mashqlar:

1. Fonetik mashqlar: Fonetik mashqlar o'quvchilarning talaffuzi va intonatsiyasini yaxshilashga yordam beradi. Minimal juftlik mashqlari, tilni burish va fonemik xabardorlik vazifalari kabi mashg'ulotlar o'quvchilarning fonetik aniqligi va ravonligini oshirishi mumkin.

Fonetik mashqlar til o'rganishda, xususan, o'quvchilarning talaffuz va intonatsiya ko'nikmalarini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Minimal juftlik mashqlari, tilni burish va fonemik xabardorlik vazifalari kabi mashg'ulotlar bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar o'zlarining fonetik aniqligi va ravonligini oshirishlari mumkin. Ushbu mashqlar tilning tovushlarini va ularning qanday ishlab chiqarilishini yaxshiroq tushunishni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, aniqroq va aniqroq og'zaki muloqotga yordam beradi.

Minimal juftlik mashqlari faqat bitta tovush bilan farq qiluvchi so'zlarni o'z ichiga oladi, bu esa o'quvchilarni ona tili bo'lmaganlar uchun farqlash qiyin bo'lishi mumkin bo'lgan o'xshash tovushlarni farqlashga undaydi. "Kema-qo'y", "o'ylash-cho'kish" yoki "yorug'lik-o'ng" kabi minimal juftlarni mashq qilish orqali o'quvchilar aniq tovushlarni idrok etish va chiqarish qobiliyatini oshirishlari mumkin.

Til twisterlari o'quvchilarning artikulyatsiyasi va ravonligini yaxshilashga yordam beradigan yana bir samarali fonetik mashqdir. Ushbu qiyin iboralar tez va aniq talaffuz qilish qiyin bo'lgan o'xshash tovushlar yoki tovush naqshlarining ketma-ketligini o'z ichiga oladi. "U dengiz qirg'og'ida dengiz chig'anoqlarini sotadi" yoki "Piter Payper tuzlangan qalampir oldi" kabi tillarni qayta-qayta mashq qilish orqali o'quvchilar talaffuz ko'nikmalarini oshirib, aniq nutqni rivojlantirishlari mumkin. Bundan tashqari, fonematik xabardorlik vazifalari so'zlardagi individual tovushlarni yoki fonemalarni tanib olish va boshqarishga qaratilgan. So'zlardagi boshlang'ich, medial va yakuniy tovushlarni aniqlash, tovushlarni aralashtirib so'z hosil qilish yoki so'zlarni alohida tovushlarga bo'lish kabi mashg'ulotlar o'quvchilarning fonematik ongini yaxshilaydi. Til tovushlariga nisbatan yuqori sezuvchanlik talaffuzning yaxshilanishiga va umumiy fonetik aniqlikka olib kelishi mumkin.

Ushbu fonetik mashqlarni ingliz tili darslariga kiritish o'quvchilarning talaffuz, intonatsiya va umumiy og'zaki muloqot ko'nikmalarini mustahkamlash orqali sezilarli foyda keltirishi mumkin. Muntazam amaliyot va fikr-mulohazalar uchun imkoniyatlar yaratib, o'qituvchilar o'quvchilarda ingliz tilidagi tovushlarni to'g'ri ishlab chiqarishda o'ziga bo'lgan ishonch va malaka oshirishga yordam berishi mumkin. Fonetik mashqlar nafaqat o'quvchilarning og'zaki nutq qobiliyatini, balki umumiy tilni tushunish va muloqot samaradorligini ham oshiradi.

2. So'z boyligini kengaytirish mashqlari: So'z birikmalari, sinonim/antonimlik faoliyati va kontekstga asoslangan vazifalarni o'z ichiga olgan so'z boyligini oshirish mashqlari o'quvchilarning leksik repertuarini boyitish va ifodalash qobiliyatini oshirishga yordam beradi.

3. Dialog amaliyoti: O'quvchilarni rol o'yinlar, bahs-munozaralar va suhbat faoliyatiga jalb qilish ravonlik, tushunish va pragmatik tildan foydalanishga yordam beradi. Dialog amaliyoti mashqlari talabalarni real hayot stsenariylarida til tuzilmalarini qo'llashga undaydi, kommunikativ kompetentsiyani rivojlantiradi.

4. Tinglab tushunish bo'yicha topshiriqlar: Audiokliplar, podkastlar va diktant mashg'ulotlari kabi tinglash mashqlari o'quvchilarning eshitishni qayta ishlash ko'nikmalarini, tushunishni va umumiy tilni bilish darajasini oshiradi.

5. Hikoya yozish bo'yicha ko'rsatmalar: Ijodiy yozish mashqlari, masalan, hikoya qilish, hikoya qilish, insho yozishga oid topshiriqlar o'quvchilarni fikrlarni uzviy ifodalashga, bayon qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga, yozma nutqini kuchaytirishga undaydi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, maqsadli mashqlar ingliz tili darslarida o'quvchilarning nutq va til malakalarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Talaffuz, so'z boyligi, dialog amaliyoti, tinglab tushunish va yozish ko'nikmalariga qaratilgan turli mashqlarni birlashtirib, o'qituvchilar o'quvchilar o'rtasida samarali muloqotni rivojlantiruvchi dinamik ta'lim muhitini yaratishi mumkin. Muayyan til kompetensiyalarini rivojlantirish uchun moslashtirilgan turli mashqlarni amalga oshirish talabalarga ishonchli muloqot qilish, fikrlarni aniq ifodalash va ingliz tilidagi kontekstlarda malakali ishtirok etish imkonini beradi. Izchil amaliyot va yo'l-yo'riq orqali talabalar kuchli nutq va til ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin, bu ularning ilmiy izlanishlarida va kelajakdagi ishlarida yaxshi xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Schilling, Dianne. "10 steps to effective listening." Forbes, <https://www.forbes.com/sites/womensmedia/2012/11/09/10-steps-to-effective-listening> (2012).
2. Muhtarovna, Aliyeva Dilafruz. "MODERN PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES FOR DEFECTOLOGISTS." Euro-Asia Conferences. Vol. 3. No. 1. 2021
3. Алиева, Дилафруз, and Шавкат Ирматов. "ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВЛАР АСОСИДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ТАРКИБИЙ КОМПОНЕТЛАРИ ВА ПЕДАГОГИКА ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА УЛАРИНГ ЎЗИ ХОСЛИГИ." Eurasian Journal of Academic Research 2.6 (2022): 1126-1129.